

R O Z S U D O K

V M E N E S L O V E N S K E J R E P U B L I K Y

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Daniely Sučanskej a sudcov JUDr. Emila Franciscyho a JUDr. Eleny Siebenstichovej, v právnej veci žalobcov **1a/ Ing. E. F.**, bývajúcej v K., **1b/ Ing. M. S.**, bývajúcej v K., **2/ V. M.**, bývajúcej v K., **3/ A. M.**, bývajúcej v K., **4/ Š. L.**, bývajúceho v K., **5/ Š. E.**, bývajúceho v K., **6/ A. E.**, bývajúcej v K., **7/ M. E.**, bývajúceho v K., **8/ M. Ž.**, bývajúcej v K., všetkých zastúpených JUDr. M. H., advokátom so sídlom v K., proti žalovaným **1/ D., a.s.**, so sídlom v K., **2/ Mestu Košice**, so sídlom v Košiciach, Trieda SNP č. 48/A, **o odstránenie neoprávnenej stavby, resp. o zriadenie vecného bremena**, vedenej na Okresnom súde Košice I pod sp. zn. 19 C 1098/1997, o dovolaní žalobcov proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach zo 14. januára 2010 sp. zn. 1 Co 267/2008, takto

r o z h o d o l :

Dovolanie **z a m i e t a .**

Žalovaným 1/ a 2/ nepriznáva náhradu trov dovolacieho konania.

O d ô v o d n e n i e

Žalobcovia sa žalobou podanou na Okresnom súde Košice I dňa 2. júla 1997 domáhali uloženia povinnosti žalovaným 1/ a 2/ odstrániť na vlastné náklady neoprávnenú stavbu, postavenú na ich pozemku nachádzajúcom sa v katastrálnom území Košice - Východ, parcelné číslo X. - orná pôda o výmere X. m², zapísanom na liste vlastníctva č. X., vedenom Katastrálnym úradom v Košiciach z toho dôvodu, že na základe rozhodnutia odboru výstavby ObNV Košice I z 3. júna 1988 číslo: Výst.667/88-Go (ďalej len „vyvlastňovacie rozhodnutie“), ktorým bol pozemok, pôvodne zapísaný v pozemnoknižnej vložke č. X. ako

parcela - roľa o výmere X. m² (v tom čase vo výlučnom vlastníctve M. F., rod. K., ktorá zomrela X.), vyvlastnený vo výmere X. m², nedošlo k prechodu vlastníctva časti tejto parcely (ďalej len „pozemok“) na československý štát na žiadosť D.. Počas konania uplatnili eventuálny žalobný petit pre prípad, ak by odstránenie stavby nebolo účelné a žiadali zriadiť vecné bremeno k pozemku v prospech žalovaných zodpovedajúce ich právu pozemok užívať za primeranú peňažnú náhradu vyčíslenú znaleckým posudkom.

Okresný súd Košice I rozsudkom z 29. mája 2008 č.k. 19 C 1098/1997-284 zriadil časovo neobmedzené vecné bremeno na ťarchu žalobcov 1/ až 8/ ako vlastníkov pozemku pôvodne zapísaného v pozemnoknižnej vložke X. katastrálne územie Košice, parcela č. X. o výmere X. m², ktorému zodpovedá právo žalovaného 2/ nerušene užívať časť vyššie uvedeného pozemku, ktorej zodpovedajú diel č. 1 o výmere X. m², ktorý svojou polohou zasahuje do parcely súboru CKN č. X.X., diel č. 2 o výmere X. m², ktorý svojou polohou zasahuje do parcely súboru CKN č. X.X.3 a diel č. 3 o výmere X. m², ktorý svojou výmerou zasahuje do parcely súboru CKN č. X., ktoré sú všetky vyznačené v geometrickom pláne, ktorý je súčasťou znaleckého posudku Ing. M. H., PhD., znalca z odboru geodézie a kartografie č. posudku 7/2007. Žalovanému 2/ uložil povinnosť zaplatiť žalobcovi 1/ (pôvodne Š. F., právneho predchodcovi žalobkyní 1a/ a 1b/) sumu 1 277 859 Sk, žalobkyni 2/ sumu 459 953 Sk, žalobkyni 3/ sumu 425 953 Sk, žalobcovi 4/ sumu 425 953 Sk, žalobcovi 5/ sumu 319 464 Sk, žalobcovi 6/ sumu 319 464 Sk, žalobcovi 7/ sumu 319 464 Sk a žalobkyni 8/ sumu 319 464 Sk; žalobu voči žalovanému 1/ zamietol. V právnom vzťahu medzi žalobcami a žalovaným 1/ účastníkom náhradu trov konania nepriznal. Žalovaného 2/ zaviazal zaplatiť žalobcom trovy konania v celkovej sume 776 310,50 Sk a nahradiť trovy štátu 38 671 Sk na účet Okresného súdu Košice I. Rozhodnutie odôvodnil tým, že na základe zisteného skutkového stavu dospel k záveru, že v čase vydania vyvlastňovacieho rozhodnutia (3. jún 1988), ktorým bola vyvlastnená časť parcely vedenej v pozemnoknižnej zápisnici č. X. pre katastrálne územie Košice, ako parcela č. X. výlučnej vlastníčke M. F., rod. K., táto už nebola jej vlastníčkou, keďže zomrela X.. Keďže vo vyvlastňovacom rozhodnutí bola uvedená nebohá M. F., podľa názoru súdu nemohli nastať účinky, ktoré zákon spája s vyvlastnením. Súd prvého stupňa preto nepovažoval toto vyvlastňovacie rozhodnutie za titul prechodu vlastníctva na štát, ale ani za titul, ktorý by zakladal dobromyseľnosť štátu pre vydržanie. Za dobromyseľného držiteľa nepovažoval ani žalovaného 2/, ktorý vstúpil do

držby dňom 1. mája 1991 na základe zákona č. 138/1991 Zb. o majetku obcí, pretože tento subjekt bol zároveň jediným akcionárom žalovaného 1/, ktorý predmetný pozemok užíval a prinajmenšom už od 20. decembra 2000 vedel o spore vedenom na Okresnom súde Košice I pod sp. zn. 14 C 638/1997, ktorý bol voči tomuto žalovanému vedený z rovnakého dôvodu (ale ohľadne iných parciel). Súd pri svojom rozhodnutí vychádzal z toho, že žalobcovia (resp. právni nástupcovia pôvodných žalobcov) sú vlastníkami predmetných nehnuteľností v podieloch vyplývajúcich z dohody o vyrovnaní dedičských podielov spísanej vo forme notárskej zápisnice č. N 104/93, Nz 90/93 zo dňa 9. júna 1993 notárkou JUDr. Z. K. tak, ako to vyplýva z listu vlastníctva č. X. pre katastrálne územie Košice - východ. Na predmetnom pozemku (a ďalších vyvlastnených pozemkoch) teda neoprávnene právnym predchodcom žalovaného 1/ (š.p. D.) bola zriadená stavba „Trolejbusová doprava I. stupňa Košice“. Vzhľadom k tomu, že odstránenie stavby z pozemku žalobcov súd nepovažoval za účelné, a pretože žalobcovia nemali záujem o prikázanie stavby do ich vlastníctva, súd zriadil k tomuto pozemku vecné bremeno podľa § 135a ods. 3 Občianskeho zákonníka za náhradu podľa znaleckého posudku v rozsahu vyplývajúcom z geometrického plánu vypracovaného v priebehu konania. Podľa názoru súdu pasívne legitimovaným je žalovaný 2/ ako vlastník stavby z dôvodu, že z protokolu o odovzdaní a prevzatí nehnuteľného majetku, majetkových práv a záväzkov v zmysle zákona č. 138/1991 Zb. o majetku obcí, ktorý bol spísaný dňa 26. augusta 1993, došlo medzi odovzdávajúcim D. a preberajúcim Mestom Košice k odovzdaniu a prevzatíu do vlastníctva o.i. aj parcely č. X. vo výmere X. m² v hodnote 9 751 680 Sk - objekt dopravy, stavby nedokončené, nezaradené (podľa predloženej identifikácie parciel je do tejto parcely zahrnutá aj nehnuteľnosť pôvodne vedená v pozemnoknižnej vložke č. X. ako parcela č. X.). Nájomnou zmluvou z 21. októbra 1998 prenajímateľ Mesto Košice - žalovaný 2/ prenajal nájomcovi - žalovanému 1/ za odplatu predmet nájmu za účelom vykonávania predmetu činnosti uvedeného v zakladateľskej zmluve. Zamietnutie žaloby voči žalovanému 1/ súd prvého stupňa odôvodnil nedostatkom jeho pasívnej legitimácie. O trovách konania medzi účastníkmi rozhodol podľa § 142 ods. 1 O.s.p. a o trovách štátu podľa § 148 ods. 1 O.s.p.

Proti vyššie uvedenému rozsudku okresného súdu vo výroku, ktorým žalobu voči žalovanému 1/ zamietol, podali odvolanie žalobcovia, ktorí žiadali žalobe v celom rozsahu vyhovieť a zriadiť vecné bremeno za náhradu aj v prospech žalovaného 1/. Odvolanie podal

aj žalovaný 2/, ktorý žiadal rozsudok súdu prvého stupňa zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie, alternatívne žiadal rozsudok súdu prvého stupňa zmeniť a žalobu voči nemu zamietnuť pre nedostatok pasívnej legitímácie. Krajský súd v Košiciach rozsudkom zo 14. januára 2010 sp. zn. 1 Co 267/2008 zmenil rozsudok súdu prvého stupňa tak, že žalobu v celom rozsahu zamietol. Účastníkom nepriznal náhradu trov konania a o trovách štátu rozhodol tak, že štát nemá právo na náhradu trov konania. V priebehu odvolacieho konania pôvodný žalobca 1/ Ing. Š. F. zomrel, preto súd pokračoval v konaní s jeho právnymi nástupkyňami (v záhlaví tohto rozsudku označené pod 1a/, 1b/). Pokiaľ ide o právne posúdenie veci odvolací súd uviedol, že základným predpokladom aplikácie § 135c Občianskeho zákonníka, ktorej sa žalobcovia domáhajú je, že ide o neoprávnenú stavbu na cudzom pozemku, t.j. v tomto prípade na pozemku žalobcov. Súd prvého stupňa správne ako prejudiciálnu otázku riešil otázku aktívnej legitímácie žalobcov na domáhanie sa ochrany vlastníctva podľa uvedeného ustanovenia, t.j. či sú vlastníckmi pozemku parc. č. X. katastrálne územie K. – v. (neskôr katastrálne územie F.). Odvolací súd zároveň poukázal na to, že žalobcovia sú ešte aj v súčasnosti vedení na liste vlastníctva č. X. katastrálne územie B. (ktoré vzniklo v r. 2000 rozčlenením časti katastrálneho územia F.) ako vlastníci parcely č. X. o výmere X. m² a č. X. o výmere X. m², a to titulom osvedčenia č. N 104/93, Nz 90/93. Ani prvostupňový súd však nevychádzal len z tohto listu vlastníctva, pretože mu bolo známe, že predmetná pozemnoknižná parcela (jej časť o výmere X. m²) bola ešte predtým zapísaná ako vlastníctvo štátu titulom vyvlastnenia z roku 1988 a následne ako vlastníctvo žalovaného na základe zákona č. 138/1991 Zb., a to na liste vlastníctva č. 1 katastrálne územie B. ako súčasť parcel č. X.X., X./3 a X.X.3 v areáli, na ktorom je vybudovaná stavba „Trolejová doprava I. stupňa Košice“. Ide teda o nesúlad údajov katastra a duplicitný zápis vlastníctva k predmetnej parcele. Odvolací súd záver súdu prvého stupňa, že vyvlastňovacie rozhodnutie z roku 1988, na základe ktorého sa vlastníkom predmetnej parcely (ktorá sa stala súčasťou iných parcel) stal štát, je neúčinné, pretože orgán štátnej správy konal ako s vyvlastňovaným s niekým iným ako vlastníkom, z ktorého dôvodu považoval za aktívne legitimovaných v tomto konaní ako vlastníkov pozemku žalobcov, nepovažoval za správny. Podľa jeho názoru, ak by aj uvedené vyvlastňovacie rozhodnutie bolo skutočne neúčinné (čo však nie je možné posudzovať v rámci sporového občiansko-právneho konania), žalobcovia by sa nemohli domáhať ochrany vlastníctva v tomto sporovom konaní. Ak by išlo o neúčinné vyvlastňovacie rozhodnutie, treba dospieť k záveru, že štát (v danom prípade štátny podnik D.) sa chopil držby bez akéhokoľvek právneho titulu, t.j. išlo by o prevzatie veci bez právneho dôvodu. To je práve

jeden z dôvodov pre vydanie veci oprávneným osobám podľa § 6 ods. 1 písm. p/ zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku (ďalej len „zákon č. 229/1991 Zb.“), keďže v danom prípade došlo k prevzatiu pozemku v rozhodnej dobe (1948-1990). Tento predpis (rovnako ako aj ostatné reštitučné predpisy) vychádzal z domnienky, že vec prešla na štát aj v prípadoch jej prevzatia bez právneho dôvodu tzv. okupáciou, pričom oprávnené osoby, ktoré si uplatnili nárok podľa týchto predpisov, sa stali vlastníkami veci až jej vydaním. Odvolací súd pri posudzovaní danej otázky vychádzal z názoru, že všetky reštitučné predpisy sú vo vzťahu k všeobecným predpisom (aj vo vzťahu k Občianskemu zákonníku) vo vzťahu špeciality. Ak sa bolo možné domáhať ochrany práva postupom podľa reštitučného predpisu ako *lex specialis*, nemožno nárok na ochranu vlastníctva uplatňovať podľa všeobecných predpisov, t.j. ani podľa § 126 ods. 1 Občianskeho zákonníka a ani formou určenia vlastníckeho práva podľa § 80 písm. c/ O.s.p. Ani ako predbežnú otázku v inom konaní si teda súd nemôže otázku vlastníctva vyriešiť podľa všeobecného predpisu. Poukázal na to, že prevzatie veci štátom na základe správneho rozhodnutia, ktoré bolo vadné, je prevzatím veci bez právneho dôvodu a pre taký prípad Najvyšší súd Slovenskej republiky už vo svojich rozhodnutiach (napr. vo veciach sp. zn. 4 Cdo 130/2007 a sp. zn. 3 Cdo 120/2003) vyslovil názor, že aj v prípadoch prevzatia veci štátom v rozhodnom období bez právneho dôvodu, neuplatnenie ochrany podľa reštitučných predpisov malo za následok stratu možnosti domáhať sa tejto hmotnoprávnej i procesnoprávnej ochrany podľa všeobecných predpisov. Nevyužitím možnosti domáhať sa takéhoto nároku v zákonnej lehote potom došlo k nezvratnému zániku práva a tým aj k nemožnosti dosiahnuť revíziu krokov štátu urobených v rozhodnom období. So zreteľom na uvedené dospel k záveru, že pokiaľ si žalobcovia v rámci reštitučných predpisov neuplatnili nárok na vydanie predmetného pozemku, neuplatnením tejto možnosti došlo k zániku práva na obnovu ich vlastníckeho práva. Ak im predmetné nehnuteľnosti neboli vydané podľa reštitučných predpisov ako špeciálnej právnej úpravy, nemožno ich považovať za vlastníkov predmetného pozemku, preto nie sú ani aktívne legitimovaní domáhať sa ochrany vlastníckeho práva podľa § 135c Občianskeho zákonníka.

Odvolací súd námietku žalobcov, že v preskúmanom prípade nebolo možné nárok uplatniť podľa reštitučného zákona č. 229/1991 Zb., lebo pozemok nebol v rokoch 1991 a 1992 pozemkom patriacim do poľnohospodárskeho a lesného pôdneho fondu, ale išlo

o zastavané plochy, ktoré boli súčasťou intravilánu mesta Košice, nepovažoval za opodstatnenú. Poukázal na § 30 zákona č. 229/1991 Zb., ktorý rieši prípady, keď poľnohospodárske alebo lesné nehnuteľnosti prešli na štát alebo inú právnickú osobu podľa druhej časti tohto zákona, avšak dodatočne stratili charakter poľnohospodárskeho alebo lesného majetku tým, že boli napr. zastavané. Preto z uvedeného dôvodu, i keby bol pozemok v čase účinnosti zákona č. 229/1991 Zb. zastavaným pozemkom, nešlo by o prekážku, ktorá by žalobcom bránila uplatniť nárok podľa tohto zákona.

Pokiaľ ide o zápis vlastníctva pozemkov na žalobcov na základe osvedčenia dohody o vyrovnaní dedičských podielov z roku 1993, odvolací súd zastával názor, že ide o neúčinný zápis, pretože v tom čase Ing. Š. F. - pôvodný žalobca 1/ (ako povinná osoba) nebol vlastníkom predmetného pozemku a nemohol ani uzavrieť dohodu o vyrovnaní dedičských podielov podľa zákona č. 293/1992 Zb. Uvedená dohoda za týchto okolností nie je platný právny úkon, ktorý by mohol byť podkladom pre zápis vlastníctva. Keďže odvolací vychádzal pri rozhodovaní z názoru o nedostatku aktívnej legitimácie žalobcov v tomto konaní, považoval za nadbytočné zaoberať sa tým, ktorý zo žalovaných je pasívne legitimovaný ako vlastník stavby. Z uvedených dôvodov odvolací súd rozsudok prvostupňového súdu zmenil tak, že žalobu zamietol v celom rozsahu, t.j. voči oboj žalovaným. Rozhodnutie o trovách konania súd odôvodnil § 224 ods. 2 O.s.p. v spojení s § 150 ods. 1 O.s.p.

Proti rozsudku krajského súdu podali žalobcovia dovolanie a žiadali, aby dovolací súd zrušil tento rozsudok a rovnako aby zrušil rozsudok okresného súdu vo výroku, ktorým žalobu voči žalovanému 1/ zamietol a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Dovolanie odôvodnili nesprávnym právnym posúdením veci odvolacím súdom (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Namietali správnosť právneho záveru odvolacieho súdu, že sa nemôžu ochrány svojho vlastníckeho práva domáhať podľa § 135c Občianskeho zákonníka, pretože toto ich právo bolo možné uplatniť len podľa zákona č. 229/1991 Zb. Trvali na názore, že v ich prípade nebolo možné postupovať podľa reštitučných zákonov, pretože nikdy neprestali byť spoluvlastníkmi pozemku, ktorý zdedili po svojich predkoch. Vyvlastňovacie rozhodnutie voči ich právnej predchodkyni alebohej M. F. bolo nezákonné, teda nemalo žiadne právne účinky, preto vlastnícke právo pôvodných vlastníkov (ich právnych predchodcov) nikdy nezaniklo. Preto ani nebolo možné, aby sa domáhali prinávratenia vlastníckeho práva, o ktoré

nikdy neprišli a ktoré nikdy neprešlo na štát. Súhlasili s názorom odvolacieho súdu, že vzťah tzv. reštitučných zákonov a Občianskeho zákonníka je vzťahom všeobecného a špeciálneho. Tzv. reštitučné zákony upravujú povahovo iné nároky ako Občiansky zákonník (a práve pre to boli aj prijaté) a podľa žalobcov prípady neupravené úpravou *lex specialis*, sa naďalej spravujú Občianskym zákonníkom ako *lex generalis*; žiadne ustanovenie tzv. reštitučných zákonov to totiž nevylučuje. Súd prvého stupňa preto správne posúdil ako predbežnú otázku ich vlastnícke právo. Názor odvolacieho súdu, že mali postupovať podľa zákona č. 229/1991 Zb., ktorý sa okrem iného vzťahoval iba na „pôdu, ktorá tvorí poľnohospodársky pôdny fond, alebo do neho patrí a v rozsahu ustanoveným týmto zákonom aj na pôdu, ktorá tvorí lesný pôdny fond“, je nesprávny aj z dôvodu, že použitie § 30 zákona č. 229/1991 Zb. nebolo možné. Nesúhlasili tiež s názorom, že pri uplatnení nároku mali postupovať v zmysle § 6 ods. 1 písm. p/ zákona č. 229/1991 Zb., podľa ktorého platí, že podľa tohto zákona možno postupovať aj v prípade, ak štát prevzal nehnuteľnosti bez právneho dôvodu. Mali za to, že za nadobudnutie bez právneho dôvodu je možné považovať výlučne tie prípady, v ktorých právny dôvod neexistoval od počiatku. Nadobudnutie na základe nezákonného rozhodnutia je takým nadobudnutím, pri ktorom dôvod z formálneho hľadiska existoval, ale z dôvodu viacerých chýb, ktoré toto rozhodnutie obsahovalo, bolo nezákonné a jeho právne účinky nikdy nenastali. Navyše, pozemok v čase vyvlastnenia nebol súčasťou poľnohospodárskeho alebo lesného pôdneho fondu, pretože ešte pred vydaním vyvlastňovacieho rozhodnutia došlo k jeho vyňatiu z poľnohospodárskeho pôdneho fondu na základe rozhodnutia MNV.

Žalovaný 1/ vo vyjadrení k dovolaniu navrhol dovolanie žalobcov ako nedôvodné zamietnuť. Stotožnil sa s rozsudkom krajského súdu i jeho odôvodnením.

Žalovaný 2/ písomné vyjadrenie k dovolaniu žalobcov nepodal.

Najvyšší súd Slovenskej republiky, ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.), po zistení, že dovolanie podali včas žalobcovia 1/ až 8/, zastúpení advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal napadnutý rozsudok

odvolacieho súdu v rozsahu podľa § 242 ods. 1 a 2 O.s.p. a dospel k záveru, že dovolanie žalobcov 1/ až 8/ nie je dôvodné.

V zmysle § 241 ods. 2 O.s.p. môže byť dovolanie podané iba z dôvodov, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. So zreteľom na ustanovenie § 242 ods. 1 druhá veta O.s.p. dovolací súd skúmal, či v konaní nedošlo k procesnej vade v zmysle § 237 O.s.p. a k tzv. inej vade konania majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Procesné vady tejto povahy dovolatelia nenamietali; ich existencia nevyšla v dovolacom konaní najavo.

Dovolatelia tvrdia, že napadnutý zmeňujúci rozsudok odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávnym právnym posúdením veci je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

Odvolací súd založil svoje zmeňujúce rozhodnutie na názore, že uplatnený nárok žalobcov na ochranu vlastníctva nie je možné posúdiť podľa všeobecných právnych predpisov v prípadoch, keď bol daný aj reštitučný nárok podľa § 6 ods. 1 písm. p/ zákona č. 229/1991 Zb. ako špeciálneho zákona, ktorý má prednosť.

Odvolací súd na základe skutkových zistení, ktoré vyplynuli z vykonaného dokazovania, dospel k záveru, že tu bol daný dôvod pre vydanie veci oprávneným osobám (žalobcom) podľa § 6 ods. 1 písm. p/ zákona č. 229/1991 Zb. a žalobcovia si mali svoj reštitučný nárok v zákonnej lehote uplatniť v reštitučnom konaní. Keďže tak neurobili, nemôžu sa domáhať ochrany podľa § 135c Občianskeho zákonníka, nakoľko od okamihu,

kedy im márne uplynula lehota na uplatnenie reštitučného nároku, nemožno ich považovať za vlastníkov, resp. spoluvlastníkov pozemku z dôvodu, že ich právo na obnovu vlastníckeho práva k predmetnému pozemku (na ktorom stojí stavba) zaniklo. Po preskúmaní veci dovolací súd dospel k záveru, že právne posúdenie veci odvolacím súdom je správne.

Pokiaľ ide o riešenie otázky konkurencie predpisu všeobecného a predpisu špeciálneho, je rozhodovacia činnosť dovolacieho súdu v zásade jednotná v tom, že všetky reštitučné zákony sú voči všeobecnej občianskoprávnej úprave predpismi špeciálnymi, ktoré nerušia platnosť (a záväznosť) *lex generalis*, ale jeho primárnu aplikáciu vylučujú až (len) do tej doby, než je (napr. v súdnom konaní) zistené, že ustanovenia *lex specialis* na daný prípad nedopadajú, a preto ich nemožno na ne uplatniť. Aplikácia ustanovení *lex generalis* nastupuje preto za týchto predpokladov až sekundárne (viď napr. rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 1/1998, rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Cdo 36/1999). Reštitučné zákony svojou špecialitou teda predstavujú, za splnenia všetkých subjektívnych a vecných predpokladov, prekážku použitia všeobecných právnych predpisov [porovnaj rozsudky Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 130/2007, sp. zn. 4 Cdo 180/2010, sp. zn. 2 Cdo 122/2010, sp. zn. 4 Cdo 180/2010, rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 247/2009-21, sp. zn. IV. ÚS 190/2011-27, sp. zn. I. ÚS 211/2010-22 (ktorými boli zamietnuté sťažnosti žalobcov ako neopodstatnené)].

Účelom reštitučných zákonov, medzi ktoré patrí nepochybne aj zákon č. 229/1991 Zb., bolo zmierniť niektoré, hlavne majetkové krivdy spôsobené v dobe po 25. februári 1948. Zákonodarca pri ich konštituovaní vychádzal z faktického stavu v roku 1990, ale na zreteľ bral aj nutnosť limitovať zmenu vo vlastníckych vzťahoch tak, aby zostala primeraná účelu, ktorý nimi bol sledovaný. Reštitučné zákony v podstate legalizovali vlastníctvo štátu k majetku, ktorý štát získal konfiškáciami, znárodnením a ďalšími majetkovými opatreniami. Bez existencie týchto zákonov by bolo možné v niektorých prípadoch uplatniť na takýto majetok vlastnícke právo podľa všeobecných predpisov. Prijatím reštitučných zákonov štát súčasne vylúčil možnosť uplatniť tieto práva inak, teda podľa všeobecných predpisov, nakoľko tato úprava je špeciálnou úpravou k predpisom všeobecným.

Podľa § 1 ods. 1 písm. a/ zákona č. 229/1991 Zb. zákon sa vzťahuje na pôdu, ktorá tvorí poľnohospodársky pôdny fond alebo do neho patrí, a v rozsahu ustanovenom týmto zákonom aj na pôdu, ktorá tvorí lesný pôdny fond. Podľa § 1 ods. 3 tohto ustanovenia, pokiaľ tento zákon neustanovuje inak, spravujú sa právne vzťahy k majetku uvedenému v odseku 1/ osobitnými predpismi.

Podľa § 4 ods. 1 zákona č. 229/1991 Zb. oprávnenou osobou je štátny občan Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky, ktorý má trvalý pobyt na jej území a ktorého pôda, budovy a stavby patriace k pôvodnej poľnohospodárskej usadlosti prešli na štát alebo na iné právnické osoby v dobe od 25. februára 1948 do 1. januára 1990 spôsobom uvedeným v § 6 ods. 1. Zákon o pôde v § 4 ods. 2 upravuje, kto je oprávnenou osobou na uplatnenie nároku v prípade úmrtia oprávnenej osoby (vyhlásenia za mŕtvu) uvedenej v § 4 ods. 1 zákona o pôde.

Podľa § 6 ods. 1 písm. p/ zákona č. 229/1991 Zb. oprávneným osobám sa vydajú nehnuteľnosti, ktoré prešli na štát alebo na inú právnickú osobu v dôsledku prevzatia nehnuteľností bez právneho dôvodu.

Z povahy zákona č. 229/1991 Zb. ako zákona zvláštného vyplýva, že nároky ním upravené nemožno riešiť inak než podľa jeho ustanovení v zmysle všeobecnej zásady o zákone všeobecnom a zvláštnom (*lex specialis derogat generali*). Ak stanoví tento zákon určité podmienky a postup pre uplatnenie nároku, nie je možné ten istý nárok uplatňovať podľa iného predpisu, hoci by tento predpis stanovil niektoré podmienky odlišne (napr. lehoty pre uplatnenie nároku). To znamená, že hľadať riešenie vo všeobecnom právnom predpise, či už formou požiadavky na vydanie veci v zmysle § 126 Občianskeho zákonníka alebo formou požiadavky na určenie, či tu právo alebo právny vzťah je či nie je, možno iba vtedy, ak chýba špeciálna úprava v zákone osobitnom. Takáto špeciálna právna úprava však v danom prípade nechýbala. Nárok na reštitúciu majetku, ktorý bol v rozhodnom období (t.j. v dobe od 25. februára 1948 do 1. januára 1990) štátom prevzatý bez právneho dôvodu, je priznávaný zákonom č. 229/1991 Zb., konkrétne jeho ustanovením § 6 ods. 1 písm. p/.

V zmysle relevantnej judikatúry všeobecných súdov (ktorá je v súčasnosti aplikovaná) prevzatím nehnuteľnosti (štátom) bez právneho dôvodu podľa citovaného ustanovenia sa rozumie nielen prevzatie nehnuteľnosti tzv. okupáciou, t.j. bez toho, aby k tomu existoval akýkoľvek právny titul, ale i prevzatie nehnuteľnosti na základe správneho rozhodnutia (o vyvlastnení), ktoré nebolo riadne doručené a nenadobudlo právnu účinnosť (viď rozsudky Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 130/2007 a sp. zn. 4 Cdo 180/2010).

V posudzovanom prípade to znamená, že prevzatie nehnuteľnosti žalobcov (ich právnej predchodkyne) štátom na základe právneho dôvodu síce existujúceho, alebo nespôsobilého vyvolať zamýšľané právne dôsledky (vyvlastňovacej vyhlášky), je z hľadiska reštitučných nárokov a vlastníckej žaloby subsumovateľné pod pojem prevzatia veci bez právneho dôvodu.

Keďže reštitučné predpisy sú k všeobecným predpisom vo vzťahu špeciality, tento vzťah sa rieši podľa zásady *lex specialis derogat legi generali*, čo znamená, že tam, kde existuje špeciálna právna úprava, nemožno použiť úpravu všeobecnú. Preto, ak bolo možné sa domáhať ochrany práva postupom podľa reštitučného predpisu ako špeciálneho (ak bol daný reštitučný nárok), nemožno už po uplynutí zákonnej lehoty uplatniť nárok na ochranu vlastníctva podľa všeobecných právnych predpisov. Vlastnícke právo oprávnených osôb podľa reštitučných predpisov vzniká až okamihom vydania veci. Tým je v skutočnosti legalizovaný prechod majetku na štát, a to bez ohľadu na to, čo bolo titulom pre tento prechod. No v prípadoch, ktoré sú v reštitučných zákonoch výslovne uvedené, je pôvodný nadobúdaci titul štátu, samozrejme za splnenia ďalších v zákone uvedených podmienok, dôvodom pre vrátenie veci.

V prejednávanej veci z obsahu spisu je zrejmé, že k strate vlastníckeho práva žalobcov, resp. ich právnej predchodkyne nepochybne došlo bez právneho dôvodu, keď sa formou faktickej okupácie zo strany štátu (ktorá okupácia ako prevzatie veci štátom bez právneho dôvodu sa účinnosťou reštitučných predpisov stala formálne právnym titulom nie pre nadobudnutie veci zo strany štátu, ale pre vznik nároku na vydanie veci a obnovu formálneho vlastníckeho práva) na základe rozhodnutia o trvalom odňatí poľnohospodárskej

pôdy z poľnohospodárskeho pôdneho fondu č. 67/19852-Sab a č. 3061/1985- Pf z roku 1985. Následne vyvlastňovacím rozhodnutím z 3. júna 1988 došlo k vyvlastneniu predmetného pozemku nebohej M. F. (zomrelej v roku 1969).

Dovolací súd sa stotožňuje so správnym právnym záverom odvolacieho súdu, ktorý je aj v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou Najvyššieho súdu, že ak v preskúmvanej veci bol daný reštitučný nárok podľa § 6 ods. 1 písm. p/ zákona č. 229/1991 Zb., žalobcovia (oprávnené osoby) sa mohli domáhať ochrany svojho vlastníckeho práva len postupom podľa reštitučného zákona č. 229/1991 Zb. So zreteľom na uvedené je potom vylúčené úspešne sa domáhať ochrany vlastníckeho práva podľa § 135c Občianskeho zákonníka, lebo takouto žalobou podľa tohto ustanovenia nemožno obchádzať účel reštitučného zákona, účelom ktorého je nielen zmiernenie následkov niektorých majetkových krívd, ku ktorým došlo voči vlastníkom poľnohospodárskeho a lesného majetku v období rokov 1948 – 1990, ale aj úprava vlastníckych vzťahov k pôde, čo je vyjadrené aj v názve zákona č. 229/1991 Zb.

Najvyšší súd Slovenskej republiky sa stotožňuje aj s názorom odvolacieho súdu, ktorý považoval za neopodstatnené tvrdenie dovolateľov, že reštitučný nárok si nemohli uplatniť z dôvodu, že predmetný pozemok nepatril už do poľnohospodárskeho a lesného fondu, ktorý konštatoval, že podľa § 30 zákona č. 229/1991 Zb. pre postup podľa druhej časti tohto zákona (táto časť upravuje obnovenie pôvodných vlastníckych práv k pôde a k ďalšiemu s ňou súvisiacemu nehnuteľnému majetku) sa za majetok uvedený v § 1 ods. 1 zákona považuje aj majetok, ktorý sa v čase odňatia vlastníckeho práva na tieto účely užíval. Toto zákonné ustanovenie rieši prípady, keď poľnohospodárske a lesné nehnuteľnosti prešli na štát alebo inú právnickú osobu podľa druhej časti zákona č. 229/1991 Zb., avšak dodatočne stratili charakter poľnohospodárskeho a lesného majetku tým, že boli napríklad zastavané priemyslovými stavbami a pod. Z uvedeného dôvodu, aj keby bol predmetný pozemok v čase účinnosti zákona č. 229/1991 Zb. zastavaným pozemkom, nešlo by o prekážku, pre ktorý by nárok nemohol byť uplatnený podľa zákona č. 229/1991 Zb.

K námietke žalobcov, že odvolací súd sa riadne nevyporiadal s ich odvolacími námietkami, keď nezaujal stanovisko k nejednotnému spôsobu rozhodovania obdobných vecí

súdmi, dovolací súd uvádza, že samotná skutočnosť, že dovolatelia sa nestotožňujú s právnym názorom krajského súdu pri rozhodovaní vo veci samej, nemá môže viesť k neodôvodnenosti a nepreskúmateľnosti jeho rozhodnutia. Z odôvodnenia napadnutého rozhodnutia vyplýva, že odvolací súd sa zaoberal a vypořiadal s odvolacími dôvodmi žalobcov, avšak sa s nimi v dôsledku odlišného právneho názoru nestotožnil. Z rozhodnutia odvolacieho súdu nemožno vyvodit', že by nerešpektoval doterajšiu, resp. aktuálnu judikatúru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky alebo Ústavného súdu Slovenskej republiky, či ju nesprávne vyložil.

So zreteľom na vyššie uvedené možno uzavrieť, že dovolatelia napadli dovolaním vecne správny rozsudok odvolacieho súdu. Keďže v konaní neboli zistené vady uvedené v § 237 O.s.p. a konanie nie je postihnuté ani inou vadou, ktorá by mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci samej (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.), Najvyšší súd Slovenskej republiky ich dovolanie ako nedôvodné zamietol (§ 243b ods. 1 O.s.p.).

V dovolacom konaní (procesne) úspešným žalovaným 1/ a 2/ vzniklo právo na náhradu trov dovolacieho konania proti žalobcom, ktorí úspech nemali (§ 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 224 ods. 1 O.s.p. a § 142 ods. 1 O.s.p.). Dovolací súd žalovaným náhradu trov dovolacieho konania nepriznal, lebo nepodali návrh na uloženie povinnosti nahradiť trovy konania (§ 151 ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 27. februára 2012

JUDr. Daniela S u č a n s k á, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková